وَرَتِّلِ الْقُرْاٰنَ تَرْتِيْلًا ﴿القران﴾

دَ علم تجوید په موضوع یو منفرد کتاب

ګلدسته دَ تجوید

﴿دَ علم تجوید ټول اهم مسائل په شعرونو کښې﴾

تصنیف

احمدعلی مردانی

فاضل جامعة العلوم الاسلامیه علامه بنوریؒ ټاون کراچی

Ketabton.com

خورونکے

اسلامی ادبی ټولنه

یونیورسټی روډ مردان 0312-9818511

ګلدسته دَ تجوید منظوم تصنیف احمدعلی مردانی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمٰن الرحيم

دَ علم تجوید په موضوع یو منفرد کتاب

ګلدسته دَ تجوید

﴿ دَ علم تجوید تول اهم مسائل په شعرونو کښي ﴾

لیکونکے

احمدعلي مرداني

فاضل جامعة العلوم الاسلاميه علامه بنوري ټاون کراچی

خورونکے

اسلامي ادبي تولنه مردان

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقریظ

استاد العلماء والشعراء حضرت مولانا

محمد ابراهیم فانی رحمة الله تعالیٰ علیه

بسم الله الرحمٰن الرحیم

الحمد لله وحده والسلام علی من لا نبی بعده ! اما بعد په قران کریم کښې دَ الله تعالیٰ جل شانه ارشاد دے : وَرَتِّلِ الْقُرْاٰنَ تَرْتِيْلًا . قران کریم دَ الله تعالیٰ رالیږلے اخیرے کتاب دے چې په خوږ نبی ﷺ حضرت محمد ﷺ ئې نازل کړې دے. ددې عظیم الشان کتاب چې څنګه معنیٰ او تفسیر زده کول ضروري دي دغه شان دا خبره هم ډیره اهمیت لري چې ددې کتاب قراءت او تلاوت دې هم دَ تجوید اوقواعدو مطابق اُوشی . علم التجوید ډیر لوئې علم او فن دے . په دې کښې ددې فن او علم ماهرینو ډیر کار کړې دے او ډیر کتابونه ئې لیکلی دی . موجوده مختصره رساله محترم مولانا احمدعلی مردانی صیب دَ طالب علمانو دَ زده کړے او دَ یادولو دَ پاره په پښتو نظم کښې تیاره کړے ده . ماشاء الله ډیر په ښۀ انداز ئې په دې کښې قواعد دَ تجوید دَ شعرونو په شکل پیش کړی دی . زما دُعا ده چې الله کریم دې دې مختصرے رسالې ته قبولیت عامه ورکړی چې ټول پښتانۀ ورنه ترې مستفید شی . آمین

محمد ابراهیم فانی

خادم العلم والطلبه بجامعة دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک

۵ محرم الحرام ۱۴۳۳ھ

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمٰن الرحيم

دَ صاحبِ کتاب يو خوښري

دَ الله تعالىٰ شکر واحسان دے چې مونږه ئي دَ حضرت محمد رسول الله ﷺ په اُمت کښې پيدا کړو او بيا ئي بل احسان په مونږ دا اُوکړو چې مونږ له ئي په دُنيا کښې دَ دُنيا دَ ژوند تيرولو دَ پاره يو عظيم الشان کتاب قرآن کريم راکړو. چې دَ دُنيا او دَ آخرت دَ هريوې مسئلے دَ پاره کافي او شافي دے. دغه قرآن کريم باندې چې څنګ په صحيح لوستلو باندې ډير اجر وثواب مقرر دے. دغه شان که که يو انسان دغه قرآن کريم غلط اُولي دَ هغه انسان دَ پاره په آخرت کښې سزا او وعيد هم شته. ددغې سزا او وعيد نه دَ بچ کيدو دَ پاره او لوئي اجر دَ حصول دَ پاره په هر دور کښې علماء او قراء په خپل خپل ځائے زبردست محنت کړې دے. او دا محنت به ترقيامته پورې (انشاء الله) جاري وي. چې په ښۀ انداز سره دَ قرآن کريم تلاوت اُوکړے شي او هر يو مسلمان په قرآن کريم کښې دَ غلطو نه محفوظ پاتے شي. ما هم ددغې مقصد حاصلُولو دَ پاره دا مختصره رساله دَ الله تعالىٰ په فضل وکرم او توفيق سره تياره کړې ده. مولىٰ کريم دې ئي ماله او زما والدينو، تولو اُستاذانو او ملګرو له سبب دَ فلاح اُګرځوي.والله المؤفق والمعين. ربنا تقبل منا انك انت السميع العليم وتب علينا انك انت التواب الرحيم وصلى الله تعالىٰ على خير خلقه محمد واٰله واصحابه اجمعين.

ابو القاسم احمد علي مرداني

يونيورسټي روډ خوره بانډه مردان

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمٰن الرحیم

اولني ليك

پس له حمده له صلوة دا بيان
مبتدي دَ پاره خدايا كړي آسان
مهربان شو كۀ په ما پروديګار
تاسو ته به وړاندې كړمه څه اشعار
مسائل مې دَ تجويد كړل څه راجمع
دَ الله نه پرې دَ اجر ساتم طمع
عربي كښې چې ادا كله حرفونه
مخرجونه ياد ساته او صفتونه
دې ته وائي دَ قرآن علم تجويد
نۀ دې ګران بنۀ دے آسان علم تجويد
دَ هر هغه ځائے چې ته كړے ادا كيږي
په مخرج سره دُنيا كښې به يادېږي
پنځه تول دي مخوجونه دَ حرفونو
ياد ساته دغه بيان دَ بُنيادونو
جوف او حلق سره كړه ژبه شونډے نورے
دَ خيشوم ورسره نوم شته دے كۀ ګورے
دا اُصول دَ مخارجو تول بيان دي
لازمي دا پيژندل په هر انسان دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخارج دي بُنيادونه دَ حرونو
ځان خبر ساته ددغي بُنيادونو
په کوم شان او کيفيت چي حرف ادا شي
صفتونه به تري جوړ ددي دُنيا شي

دَ علم التجويد اهميت او حکم

هر يو حرف صحيح لوستل دي ضروري
دا لازم دي دَ تجويد په مبتدي
دغه حکم دَ الله ددي کلام دے
معززه دے عالي اوچت مقام دے
دغه حکم دَ حديثِ مصطفىٰ ﷺ دے
چي دَ دوجهان دَ پاره نُور رڼا دے
داسے وائي په دُنيا کښي عالمان
په تجويد سره ښائستۀ دغه قرآن

لحنِ جلي او لحنِ خفي

په دوه قسمه دا غلطے دَ مبتدي دي
په غلطو کښي ځۀ جلي دي ځۀ خفي دي
غلطي غټه چي وي دغه ده حرامه
په لحنِ جلي ياديږي دا تمامه
صفت پريدي چي دَ حرف کله بشر
لحن جوړ به تري خفي شي سراسر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دوه قسمه دي غلطې دَ هر انسان
کله لُولی چې دُنیا کښې څوك قرآن

بې ساتنه ددې غلطو نه خپل وجود
په دُنیا درنه جوړ نشی چې مردود

دَ علم التجوید موضوع

دَ قرآن الفاظ موضوع ده دَ تجوید
ترقی غواړه دَ ربَ نه دَ مزید

په تجوید سره دَ لوستلو تعلیم

په تجوید سره قرآن لوستل پکار دی
بې تجویده ټول لوستونکی ګناه ګار دی

په تجوید سره لوستلو کښې عزت دے
بې له دغې ددُنیا دَ در ذلت دے

په تجوید سره ښائسته ښکاري قرآن
لکه تاج چې وي په سر دَ یو انسان

دَ علم تجوید مقصد او غرض

ښۀ صحیح دَ حرف ادا لري مقصد
دَ تجوید دے دغه حکم دَ ابد

ښۀ ښائسته به پړي حرفونه دَ قرآن شي
چې تابع څوك دَ تجوید په دې جهان شي

دا قرآن په دے تجوید سره ښائسته دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ دي ژوند دَ پاره ښکلې نمونه دې

هر انسان په دغه علم ښائسته کيږي

لکه ګل دَ باغيچې تر ينه جوړيږي

دَ تجويد مرتبې

مرتبې دي دتجويد درې دَ جهان

داسې وائي په دُنيا کښې عالمان

يو تدوير دې، بل دې حدر بل ترتيل

عالمانو بيان کړې دې تفصيل

ترتيل نوم دې دَ ښۀ رُو او اطمينان

تلاوت چې کوي کله مسلمان

حدر وائي تيز لوستلو ته دُنيا کښې

بيان شوې دَ قاريانو په وينا کښې

نۀ وي تيز او په مزه چې تلاوت

دا تدوير دې په دُنيا کښې هر ساعت

مرتبې دُومره تجويد له په دُنيا دي

لکه څنګ چې دري نقطي دَ هريو ثا دي

دَ تجويد ارکان

لکه څنګ چې دَاودس فرض څلور دي

دَ تجويد سره ارکان دُومره په کُور دي

مخرجونه دَ حرفونو پيژندل دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیژندل دي دَ صفاتو او وئیل دي
پیژندل دي دَ حرفونو تول احکام
هم عادت دَ ښهٔ لوستلو کړه مدام
د تجوید دَ پاره تول دغه ارکان دي
په ترتیب سره چي بوره دا بیان دي

دَ علم التجوید فائده

څوك چي لولي په تجوید سره قرآن
دا رضا ده دَ الله غني سبحان
دَ رسول الله ﷺ رضا شته په دے کار
شته رضا دَ اولیاؤ په دغي لار
آخرت کښي ئي بدله ده نعمتونه
ملاویږي به په دغي جنتونه

دَ تسمیے او تعوّذ بیان

هر کله چي تلاوت کړے دَ قرآن
دري صورته یادساته ددي جهان
یا به تهٔ شوروع کوے سر نه سورت
یا دَ مینځ نه به کوے تهٔ تلاوت
یا به ستا مینځ کښي سورت نه ابتدا وي
دري حالته به دا دلته کښي تل ستا وي
دَ اول صورت نه راشه ځان خبر کړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعوذ او تسمیه دواړه په سر کړه
تعوذ او تسمیه دلته راغلے
دا عمل دے دَ محبوب نبي ﷺ په شان ځکلے
دویم صورت کښي تعوذ وئیل بهتر دي
دا کارونه دَ ثواب دَ هر بشر دي
تسمیه کښي هر بشر له اختیار دے
دَ ثواب دا په کارونو کښي یو کار دے
دریم صورت کښي تسمیه هرځائے راغلے
خبردار تر ینه هر بشار دے هر یو کلے
دَ توبے دَ سورت حکم بل جُدا دے
هغه حکم راشه لاندي دلته دا دے
تسمیه ئي په اول کښي نشته نشته
دا حصه ئي په اول کښي نشته نشته

دَ تعوذ او تسمیه تفصیل

کۀ سورت نه ستاوی چرے ابتدا
تعوذ کړه تسمیے سره ادا
صورتونه تري جوړیږی تول څلور
وصلِ کُل او فصل کُل نه پس دي نُور
شته فصلِ اول وصلِ ثاني صورت
څلورم ئي دے اُلټه په حقیقت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـــه خـلـــورو کښــي چـــي بــره ذکـــر دا دي
درے صـــورتـــه پـــه کښــي دلتـــه تـول روا دي
وصـــل اول بيـــا فـــصـــلِ ثـــانــی صـــورت
نـــــــاروا دے دا صــــــورت دَتـــــــلاوت
نـــور ددي نـــــه عـــلاوه چــــي درے ادا دي
دغـــه درے واړه هـــرځـــائـــے کښــي تـل روا دي

دَ مخارجو بيان

دَ مـــخـــرج مثـــال دَ کُـــور دے دَ بـــنيـــاد
بـــي بُـنيـــاده کـــور ليـدلـــي چـــا آبـــاد
حــلـق يـــا ژبـــه يـــا وی شـــونـډے دَ انســـان
دَ کـــوم ځـــائـــے نـــه ادا کيـــږی چـــي بيـــان
مـــخـــرج دغـــي ځـــائـــے تـــه وائـــی پـــه دُنيـــا
دَ قـــاريـــانــو عـــلـــمـــاؤ ده ويـــنـــا
مـــخـــرجـــونـــه تـول دی اُولـــس دَ حـــرفـــونـــو
دا بيـــان دے يـــقيـــنـــی دَ کتـــابـــونـــو
چـــي ســـاکـــن وی دَ الف ســـره واو يـــا
جـــوفـــی نـــوم ددي مـــخـــرج دے پـــه دُنيـــا
دَ هـــمـــزي ســـره چـــي جـــمـــع کـــړے بيـــا هـــا
ادا کيـــــږی دوی دَ حـــــلـــــق پـــــه انتهـــــا
مينـــځ دَ حـلـق دے عيـن او حـــا لـــه پـــه جهـــان

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیال ساتی ددې خبرې عالمان
غین او خا دَ حلق آخر نه ادا کیږي
په لفظونو کښې چې کله بیانیږي
دَ آخر ژبې سره لهات چې مل شي
قاف به جوړ ترې دَ دُنیا په هر منزل شي
لږ را لاندې هریو قاف نه کاف ادا دے
دا مخرج ددغې قاف نه بل جُدا دے
مینځ دَ ژبې کۀ تالو سره شي مل
جیم دَ شین سره راځي په دې منزل
یا حرکت لرونکې، دا رنگ یا دَ لین
ادا کیږي ددې ځائے نه په بهترین
کۀ دا ژبه ددې ژامې سره مَل شي
جوړیږه ضاد ترې ددُنیا په هر محفل شي
یو دَ ژبې غاړه بل کړه شمیر انیاب
ثنایا رُباعي دواړه د هر باب
هم اُورے دَ ضواحك شي چې تمام
ادا کیږي ددې ځائے نه هریو لام
یو دَ ژبې غاړه بل تالو کړه بره
نون ددلته نه ادا کړه بشۀ په نره
لږ دننه چې دَ نون نه څوك شي کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

را ادا بــــه شــي ددې څـــائــے نــه پــه خپـلــه
کـــړه دَپـــاس غـــاښــونــو بيــخ دَژبـــے ســـر
طـــاء، تـــاء، دال تـــرې ادا کيــــږي پــــه هـــر در
ژبـــے ســــر نـــــه ادا کيـــږي ظــــا او ثـــا
چـــې شــــي يــو دَثــنـــايـــا غـــاړه عـلـيـــا
دا مــــخـــــرج دَهـــــريــــو ذال دے دَجهــــان
داســـې وائـــي دَقـــراٰن دغــــه قـــاريـــان
ميـــنـــځ چـــې شـــي دَثـــنـــايـــا دَژبـــے ســـر
ورتـــه خيـــال کــوه دُنيـــا کبنـــې پـــه نـظـــر
دا دَصــــــاد او زا دَسيــــن دے يـــو مـــخـــرج
دا ښــــائستـــــه ډيــــر بهتـــريـــن دے يـو مـخـــرج
ميـنـــځ دَلانـــدې شـــونـډې دے مـــخـــرج دَفـــا
چـــې شـــي يـــو دَثـــنـــايـــا غـــاړه عُـلـيـــا
کـلـــه شـونـډے چـــې دا دواړه يـو ځـــائــے کيـــږي
واو او بـــــاء ســــره هــــر ميـــم تـــرې ادا کيـــږي
دغُـــنّـــے مـــخـــرج خيشـــوم دے بيـــان شـــوے
ښـــائستـــه دې ســــره دُنيـــا کبنـــې قـــراٰن شـــوے
مـــخـــرجـــونــــه دَحـــرفـــونـــو دي دا تـــول
بُـــنيـــــادونـــــه دَحـــرفـــونـــو دي دا تـــول

★★★★★★★★★

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ خلےِ غاښونه

ثــنــایـــا اوربُــاعـــی څــلــور څــلــور
بیـــا انیـــاب اوضـــواحك شتـــه دُومـــره نُــور
طــواحــن غـــاښــونـــه دولـــس شتـــه پــه شمیـــر
نـــواجــذ څــلــور چـــي نــــهٔ شـــی درنـــه هیـــر
شـــل غــاښـــونـــه دَ اضـــراس شــول دغــه شـان
دوه دیـرش خُـلــه کښـي شـول غـاښـونـه دَ انسـان

دَ صفاتو بیان

دَ صـــفـــت مـــعـــنـــیٰ راغـــلـــے ده حــــالـــت
دا یـــاد شـــوے پـــه مـــعـــنـــیٰ دَ کیـــفیـــت
تـــول صـــفـــات لـــری دوه قســـمـــه دَ جهـــان
لازمـــی او عـــــارضـــی دی عـــــالیشـــــان
لازمـــی نـــه جُـــدا کیـــږی لـــه حـــرفـــونـــو
خیـــال ســـاتـــه ددغـــي تـــولـــو صـــفتـــونـــو
عـــارضـــی صـــفـــت وی حـــرف کښـــي کلـــه کلـــه
کـلـــه کـلـــه دَا دَ حــرف نـــه بیـل شـــی خپلـــه
دا ښـــکـــلا وی دَ حـــــرفـــونــــو دَ جهـــــان
کـــهٔ دُنیـــا کښـــي ورتـــه خیـــال اُوکـــړی انســـان
پــه دے هــریــو حــرف ښـائستــهٔ لکــه دَ ګـل شــی
خـــوشبـــودار مشك وعـــنبـــر دَ هـــر مـحـفـل شـــی

(c) ketabton.com: The Digital Library

خيال کړه ددغي ټولو بنه تمام
داسي وائي په دُنيا کښي خاص او عام

صفاتِ لازمه

چي دَ حرف سره يو ځائے په هر مکان وي
دا صفت به لازمي ددې جهان وي
چي جُدا تري نه په يو مقام کښي نهٔ شي
چي جُدا تري نه په يو کلام کښي نهٔ شي
ورته وائي خاص او عام صفت لازم
ورته وائي ټول تمام صفت لازم
ياد کړه اوولس لازمي ټول صفتونه
ښنګ چي اُوولس دي ياد شوې مخرجونه
لس صفات درنه هير نهٔ شي متضا د دي
ضد پنځه دَ پنځو دلته کښي ټول ياد دي
ووهٔ دي غير متضاده ټول صفتونه
دا صفات لري جُدا جُدا حرفونه

دَ صفاتِ متضاده بيان

ټول پنځه دَ پنځو ضد دي متضاد
دا صفات په دې صفت سره دي ياد
لس حرفونه مهموسه دي دَ جهان
نُور راغلي جهريه ټول دَ قران

(c) ketabton.com: The Digital Library

لس حرفونه مهموسه لری صفت
کړه فَحَثَّه شَخْصٌ سره سَکَتْ

جهر نوم دَاوچت والی او قوّت دے
نرم والے مهموسه کښې هر ساعت دے

دریم صفت دَ صفتونو نه شدّت دے
دا شامل زمونږ سره په تلاوت دے

ټول دی نُوولس مجهوره په شمار حرفونه
جهر سره ښائسته کیږی دا لفظونه

دَ شدّت معنیٰ سختی ده دَ جهان
داسے وائی په دُنیا کښې عالمان

په اَتو حرفونو کښې صفت شدّت دے
مجموعه کښې دا اَجِدْ قَطٍ بَکَتْ دے

بل شِدّت ته مخامخ صفت رِخوت شته
نرم والے په کښې پروت په هر جهت شته

لکه خنګ چې دَ مَنْفُوْش شین دے شین
دا آواز دے دَ نرمے ښه بهترین

دَ رخوت حرفونه شپاړس دی په کُور
دَ شدّت او تَوَسُّطْ دی کور کښې نُور

پنځه ټول متوسط دی معتبر
مجموعه دَ توسط ده لِنْ عُمَرْ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نۀ أواز پۀ کښي بندیږي دَ انسان
بَیْن بَیْن ورته هم وائي په جهان
په صفاتو کښي پنځم دے استعلا
ووۀ حرفونو کښي راغلے په دُنیا
خُصَّ ضَغْطٍ قِظ ددي ده مجموعه
دَ حرفونو استعلاء ده دا حصه
ضد شپږم دَ استعلا دے استفال
ټول لري دوویشت حرفونه دَ کمال
دَ اطباق صفت نه ځان کړه ښۀ خبر
ټول څلور لري حرفونه په هر در
طا او ظا سره ملګري صاد او ضاد
مطبقه سره دي دا حرفونه یاد
دَ اطباق ضد انفتاح دے هر ساعت
ټول پنځویشت حرفونه دا لري صفت
په اذلاق صفت کښي شپږ دي ټول حرفونه
فَرْ مِنْ لُبٍّ کښي دي دا صفتونه
دغه ټول متضاده صفات شول تیر
درنه نۀ شي تلاوت کښي چي دا هیر
خیال ساته ئي تلاوت کښي هر ساعت
ښائسته کیږي په دے هر ځائے تلاوت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ صفاتِ لازمه غیر متضاده بیان

لــکــــه څــنګ دَ فـــاتــحــې چــې ووۀ آیـــات دي
دُومـــره غیـــر مـتــضــــاده لــــه مـقــامـــات دي
لــکـــه څــنګ چـې ووۀ آسـمـــانـــه دَ جهـــان دي
دُومـــره غیـــر مـتــضـــاده صــفـــات بیـــان دي
تـــول دي ووۀ مــنـــفـــرده صــفـــات دُنیـــا کښـــې
دا دي غیـــر مـتــضـــاده هـــره ویـــنـــا کښـــې
پـــنـــځـــو حـــرفـــو کښـــې راغـلـــې قـلـقـلـــه ده
قُــطُــبُ جَــدٌ کښـــې پـــرتـــه دا مـجـمـوعـــه ده
یـــو صـــفـــت دې پـــه صـــفـــاتــو کښـــې صـفیــر
ذکـــر کـــړې عـــلـــمـــاء دې پـــه تـــحـــریـــر
زا دَ صـــــاد ســـره کـــړه جـــمـــع بـــل کـــړه سیـــن
دَ صـــفیـــر حـــرفـــونـــه درې دي دا حسیـــن
یـــو صـــفـــت دې دَ صـــفـــاتـــو نـــه تـــکـــریـــر
ریـــدل دَ ژبـــې را کښــــې پـــــه تــقـــریـــر
یـــو صـــفـــت دَ تـــفـشـــي شتـــه پـــه یـقیـــن
دا صـــفـــت لـــري یـــو حـــرف هـغـــه دې شیـــن
شیـــن چـــې کـلـــه پـــه دُنیـــا کښـــې ادا کیـــږي
آواز خُـــلـــه کښـــې ورســـره پـــوره خـــوریـــږي
ښـــۀ پـــه نـــرمـــه ادا کیـــږي حـــرف دَ لیـــن

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه دوه حرفونه دي ښهٔ بهترين
واو نه مخکښي چي وي زور دا په هر در
زور دَياء نه مخکښي وي چي په نظر
هلته دا صفت به دلته کښي موندے شي
هلته دا صفت بيا دلته کښي راتلے شي
انحراف صفت دَراء سره دَلام دے
چي يو بل ته مائل کيږي نو تمام دے
يو صفت استطالت دے معتبر
دغه ضاد سره موندے شي په هر در
دغه غير متضاده دي صفتونه
چي ملګري دَدُنيائي دي حرفونه

دَ صفاتِ عارضه بيان

عارضي صفت وي حرف کښي کله کله
لکه خنګ چي رانرے شي او ډبله
ټول لري دغه صفت اته (8) حرفونه
شائستهٔ کيږي دَقرآن په دے لفظونه
لام او راء سره چي ميم ساکن کړے نور
نون ساکن سره شُول دا حرفه څلور
دغه رنګ دے ميم او نون هر مشدد
دا تنوين دے دغه رنګ هم معتمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

همزه هغه چي لرونکے مخکښي زوروی
واو ساکن نه مخکښي پیښ چي په یو دروی
هریو څائے کښي چي دَیاء نه مخکښي زیروی
ښهٔ قاري دے چي آګاه له دے نه ډیروی

دَ لام قاعدے

کهٔ دَ پاك اللّٰه دَنوم نه مخکښي زور وی
غټ به لام ئي په لوستلو سراسروی
دَ اللّٰه نه مخکښي پیښ راشی چي کله
لام دَ پاك اللّٰه به غټ وائے پخپله
کهٔ دَلام نه مخکښي زیر راشی قرآن کښي
نري وایه دغه لام په ټول جهان کښي
دغه دوه دی مقامات دَ ډك لوستلو
لام دَ پاره دی راغلی په وئیلو
نور دَ دوو(2) نه چي دی څومره مقامات
نري لام هلته راغلي په حالات
ډك ویئلو ته تفخیم دَ جهان وائی
نرمے کولو ته ترقیق دغه شان وائی
په وَاللّٰه کښي لام ډبل راځی هر حال
نري لام دَ بِسْمِ اللّٰه لری مثال

*****

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ را قاعدے

غټ لوستلو ته تفخيم په جهان وائی
نري والی ته ترقيق دغه شان وائی
غټ لوستل معنیٰ راغلے دَ تفخيم ده
دا په را کښې دَ رحمان او دَ رحيم ده
نري کولو ته ترقيق په دُنيا وائی
داسے دلته کښې قاريان عالمان ښائی
اِرْجِعُوْا ئي دے مثال ددي جهان
را نري ددي مثال ده په ښهٔ شان
را نه مخکښې زور او پيښ کهٔ په دُنيا وي
دا ساکنه را به ډکه د دُنيا وي
په هر ځائے کښې ورته ښهٔ اُوکړه نظر
دَ حرکت نه ئي کړه ځان پوره خبر
زور او پيښ کهٔ وي دَ را دَ سر دَ پاسه
دا لوستل به غټ ښائسته وي ستا دَ لاسه
دا دَ شد سره راځی هم کله کله
بي له زيره به داوي هر ځائے ډبله
دا دَ زير سره چي راشی په يو در
نري وايه دغه را په هر بشر
را ساکنه وي ساکنه مخکښې بله

مخکښي زير سره به دا شي نري خپله

را چې وي دَ اِمالے په هر حالت کښي

نري وايه دغه را په تلاوت کښي

زير لرونکے داسي را په هر مقام

چې دَ روم سره اُوديږي شۀ تمام

نري وايه دغه را په هر حالت کښي

ياد ساته دغه بيان په تلاوت کښي

دَ ميم او نون مشدّد قاعده

نون او ميم لرى غنّه هغه صورت کښي

مشدّد چې دواړه راشي تلاوت کښي

دَ ميم ساکن او نون ساکن قاعدے

لکه خنګ چې درے نقطے دَ ثا او پا دى

حالتونه ميم ساکن له دومره دا دي

درے حالته دي دَ ميم ساکن په شمار

يو ادغام دے، بل اخفا او بل اظهار

کۀ دَ ميم ساکن نه وروستو وي ميم بل

نو مُدغم به شي دَ ميم سره ميم خپل

دغني سره به دغه شي لوستلے

دَ ادغام صورت دا هر چا دے ليکلے

کۀ دَ ميم ساکن نه وروستو راشي باء

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــو پــــه میـم کښـــي بـــه غـنّــــه وي دَ اخـفـــاء
میـــم او بـــاء کــــه وروستـــو راشـــي پــــه یـو لار
دلتــه کیــږي پــه هـر ځــائـے کښـي تــش اظهـار
دا حــــالـــــت دَ نـــون ســـاکـن شــولــو تــمــــام
قــلـــب ســـره ئــي مــعتبـــر دي تـول احــکــام

دَ نون ساکن او تنوين قاعدے

اخــفــــاء ، قــلـــب ســـره ، اظهــار ، ادغــام کـړه نُور
نـــون ســــاکـــن لـــري احــوال دغــــه څـلــور
پـــه تــنــويـن کښـــي تـول جــاري کــړه دا بيــان
نـــون ســــــاکــــن دَ پـــاره حــــکـــم دَ جهــــان
نـون ســاکـن او پـــه تـنـويـن کښـي شتــه اظهـار
کـــــه دَ حـــرفِ حــلـقــي وروستــو شــي پــــه لار
پــــه دوه قســمــــــه بيـــان شـوے هــر ادغــام دے
يــو غــنّـــــه ســره ، خــالــي ئـي بـل مـقــام دے
يَـنْـمُـوْ تـول څـلـور حــرفـونــــه دَ غـنّـــي دي
بــــي غــــنّــــي چـــي لام او را دي وريــســــي دي
بــل دوه تـکــو نــــه جـوړ شــوي دے يــو کـــور
حــکــم خــلـــقــو بيــان کـــړے ورلــــه نُــور
نــون ســـاکـن تـنـويـن بـــه ميـم سـره بـدل شـي
کـــه دَ نـــون نــــه پـس وي دا نــو دا بــه تـل شـي

(c) ketabton.com: The Digital Library

قلب دے نوم ددې بیان په دې صورت کښې
چې دَ نون نه پس وي باء په تلاوت کښې
دغه وخت کښې یو غنّه بله اخفاء ده
دا خبره بیان کړے علماء ده

په نون ساکن او تنوین کښې فرق

نون ساکن لیکلے شي لکه فَمَنْ
تنوین نه شکاره کوي بل ته بدن
نون ساکن وئیلے شي په هر حالت کښې
دَ هر وصل او دَ وقف په صورت کښې
دَ تنوین نون به شي وصل کښې لوستلے
دغه وقف کښې هیڅ چا نه دے لیدلے

ادغام او اظهار

لکه څنګ چې تول پنځه ددین ارکان دي
دَ ادغام دُوه قسمونه په جهان دي
یو مثلین دے دغه تام په مقام دے
دَ قسمونو دَ ادغام نه یو ادغام دے
شته دے قسم مُتَجَانِسین یو بل
دا ناقص او تام راځي په هر محفل
بل ته وائي مُتَقَارِبَیْن تمام
کله دا ناقصه وي ادغام

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ مخرج صفات سره دَ حرف گفتار
بنهٔ واضحه ته وئیلے شی اظهار

مدّ اصلی او مدّ فرعی

تول حرفونه بنهٔ راخکل په خپل مقدار
ورته وائی مدٌ اصلی په گفتار
دا تعریف دے دَ مدٌ اصلی بیان
داسے وائی په دُنیا کښې تول قاریان
اصلی مدّ مدٌ ذاتی سره یادیږی
کله کله په طبعی هم بیانیږی
موقوف نه وی اصلی مدّ په څهٔ سبب
بس مقدار دَ اصلی مدّ لری طلب
په سبب باندې موقوف چې وی یو مدّ
ورته وائی دا دَ مدّ فرعی حد
فرعی مدّ لری په جمع دوه اسبابه
دَ همزے سره سکون کړه دَ اعرابه
اصلی هر ځائے هر حالت کښې شی لوستلے
عارضی وی کله کله غرځیدلے

دَ مدّ متصل او مدّ منفصل بیان

کهٔ سبب دَ فرعی مدّ چرے همزه وی
متصل، منفصل قسمه به دا دوه وی

(c) ketabton.com: The Digital Library

متــــصـــل مـــدّ دے یـــاد شـــو ے پـــــه واجـــب
مـــنــفــصــل تـــه جـــائـــز وائـــی هـــر طـــالـــب

دَ (ساکن اعتبار سره) دَ مدّ قسمونه

دَ ســـــاکـــــن چــــې مـــدّ کښـــې راشـــی اعتبـــار
دوه قســـــمــــونـــــه تـــرے جـــوړيـــږی پــــه هـــر لار
یـــو لازم دے بـــل جــــائــــز ســـــره دے یــــاد
دَ ســـــاکـــــن کـــــور دے پـــــه دې ســـــره آبـــاد
پـــنـــځـــــه قســـمـــــه دَ لازم شتـــــه پــــه هـــر در
دوه قســـــمـــــونــــــه دَ جـــــائـــــز دی مـــعـــتبــــر

دَ مدّ لازم قسمونه

لازم مـــدّ دے پـــه پـــنـــځـــه قســـمــــه کښـــې بـــنـــد
پیـــداکیـــــږی تـــلاوت کښـــــې پـــــه دې خـــونـــد
یـــــو تـــــــــه وائـــــی کـــــلـــــمـــــــی او مثـــقـــــل
کــــــلـــــمــــــی مـــــخــــفف دے ورســـــــــره بـــــل
یـــــو حـــــــرفـــــی مثـــــقـــــل مـــــد شتــــه دے لازم
بـــــل حــــــرفــــی مـــخــــفف یـــاد ســـاتـــــه دائـــم
پـــــنـــــځــــــم دے مـــــدّلازم ســـــره دَلیــــــن
دا پـــــنـــــځـــــه قســـمــــــه دَ مـــدّشـــول بهـــریـــن

دَ مدونو مقدارونه

مـــقـــدار دې لــــری حـــــرفــــونـــــه در پـــــه در

(c) ketabton.com: The Digital Library

توسط دے مینځ دَ طول او دَ قصر
خپل مقدار سره راخکل دَ حرف وینا کښي
دوه حرکته دي دَ قصر په دُنیا کښي
زیات راخکل دَ طول تعریف دے حقیقت
شپږ حرکته ئي مقدار دے هر ساعت
په اصلی مدّ کښي راغلے تل قصر دے
توسط په متصل کښي معتبر دے
منفصل کښي توسط شته دَ جهان
لکه څنګ چي طول لازم کښي دے بیان
په وقفی مد، عارضی کښي طول بهتر دے
توسط سره جائز په کښي قصر دے

دَ همزے قاعدے

لکه څنګ چي دوه نقطي دَ هریو تا دي
دَ همزي دُوه قسمونه تل ادا دي
نۀ پتیږی هر ساعت چي شی لوستلے
قطعیه دغه په نوم شی رابللے
په شروع کښي وصلیه همزه لوستے شی
مینځ کښي دغه په وینا راغُرځیدے شی
دَ اسمونو په شروع کښي الف لام
وصلیه همزه لری دغه مقام

(c) ketabton.com: The Digital Library

زور لــرونــکــے دا هــمــزه پـــه هــر مــقـــام وي
رنگ پــــه رنگ دا مثـــالــونــو کښــي مـدام وي
کـــۀ دریــم حــرف دَ فـعـل پیــښ لـري دُنیـا کښـي
پیــښ پــه سـر بــه دا هــمـزه شـی پـه وینـا کښي
کـــــه دریــم حـــرف دَ تـهـکـــی زیــر لــري یـــا زور
زیــــر لــــري بــــه دا هــمـــزه پــــه دغـــي در
اِسْـــــمٌ ، اِثْـــــنٌ ، اِبْـــنَـةٌ دَ هـــــــریـــــــو لار
وصــلـیــــه هــمـــزه لـــري زیــــر پــــه ګــفـتـــار
ورســــره شتـــه رنگ پــــه رنگ نــور مثــالـونــه
دَ هــمـــــزے وصـــلـیـــے دا دي حـــالــتــونـــه
کـــۀ هــمـــزه دَ فــعــل وي پــــه ابتـدا کښـــي
دا قـــطــعـــی دَ زور ســـره ده پـــه دُنیـــا کښـــي
یـــو صیـــغـــه دَ مـــضــــارع متــکــلــم ده
دَ واحـــد صیـــغـــه قـــطــعـــی ده او دائـــم ده
هـمـزے تـولـے قـطـعیـه دي هـر ځـائے نـورے
وصـلیـے نـــه عــلاوه چــي دا شــوے تیــرے
پـــنـځــه فـعـلــه کــه مـوجـود وي پـــه یـو دار
پــه دریــم حــرف ورســره پیـــښ وي پـــه ګـفتــار
دَ کســـرے نــه بـــه هــمــزه دا مـحـــروم نـــه وي
هــمـزه دلتــه وصـلیـــه بـــه مـضـمـوم نـــه وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اِمْشُــوا اِيْتُــوا اِقْـضُوا درے شــول دغــه شــان

اِبْــنُــوا اِتَّـــقُـــوْا دوه نـــو ردي دَ جهـــــان

حروفِ مده

واو نـــه کـلـــه چـي پيـــښ راشــی مـقـدم

زيــر دَ يــا نـــه مـخـکښـي وی چـي هـغـــه دم

دَ الف نــه مـخـکښـي زور چـي پـه جهـان شـی

دغـــه درے واړه ســاکــن چـي دغـــه شـان شـی

پـــه مــده حـــروف ســره دغـــه يــاديـــږی

کتـــابـــونــو کښـــي زمـــونـــږه بيـــانيـــږی

ولاړ زور او زيــر دی شـمـــار هـم پــه مده کښــي

ولاړپيـــښ دلتـــه راغـلـــے هــر حـصــه کښــي

دغـــــه درے واړو لــــه حــکــم مـقــدم دے

دا بيـــان دَ هـــر بيــان نـــه ډيــرا هــم دے

حروفِ لين

واو او يــا نـــه مـخـکښــي کـلــه چــي وی زور

دغــه دواړه هــم ســاکــن چـي کـړی پــه ســر

ورتـــه وائـــی دوه حــرفــونـــه تـول دَ لـيــن

ادا شـــوی بـــهٔ پـــه نـــرمــــه بهتـــريـــن

دَ وقف بيان

ســاه کـــهٔ اخـلـــے دا دے وقف شـريـعـت کښـي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اُدريــــدل دي دَ قـــــرآن پــــــه تـــلاوت کښـــــي
اُدريــــدل غــــواړي انســـــان کــلـــــه نــــا کــلــــه
بـــنـــدوي هــغـــه قــرآن کــلـــــه نــــا کــلــــه
يــو پــــه خپــل اختيــــار ســـره انســــان اُدريـــږي
بــل هــغــــه چـــي تــلاوت ورتــــه ګـــرانيــــږي
نـــــور کُـــــولــــې هـــغــــــه نشــــي تــلاوت
نــــو مـــجبـــوره دے ســـاه اخـــلـــي دا ســــاعــت
اول وقفِ اختيــــــــــــاري ددي جهـــــــــــان دے
چــــي پـــخپــلـــــه دَ انســـــان ختـــم بيـــان دے
بـــل پــــــه اضـــطــــراري يــــاد دے دړ پـــــه دړ
مـــــجبـــــوراً کــــــوي دا وقف هـــــــر بشـــــــر
کـــۀ مـعـنــێ پـــري نــۀ بدليــږي تلاوت کښــي
دغــــــه دواړه دي روا پـــــــه شـــريـعـــت کښـــي
پــــه مـــعــنــێ بـــانـدي نـظـر چـي دَ انســان وي
عـــلامــــــاتــو تـــــه ئـــي خيـــال چـــي دَ قـــرآن وي
دا پـــــــه وقفِ اختيـــــاري ســـــره يــــاديــــږي
کتـــــابــونــو کښـــي پــــه دي نـــوم بيــــانيــــږي
ساه شـــي لـنـډه نورلـوستـل چــي په چا ګران شـی
ګـــــران چــــي دۀ لـــــــه تـــلاوت ددي قـــرآن شـــي
وقف دے اضـــطـــراري پــــــه دي صــــورت کښـــــي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیـــال کـــوه د دغـــې دواړو تـــلاوت کښــې

دَ وقف قسمونه

تــول پــنـــځـــه قســمـــه دَ وقف دی بیـــان
داســې وائــی پـــه دُنیـــا کښــې عـــالـمـــان
یــو لازم دے بـل مـطـلـق پــه هــر مـقــام دے
دغـــه وقف پـــه قــرآن کښــې خــاص او عــام دے
جــائــز هــم شتــه مـجـوّز پـــه تـلاوت کښــې
مُــرخــص پـنـځـم راغـلـے دے صــورت کښـې
دا پــنـــځـــه قســمـــه دَ وقف دی راغــلـــی
ادا کیــــږی آیـــاتـــونـــه پـــه دې شـکـلـــی
ضـــــروری اولازم وقف دے پـــــــه میـــــم
اُدریـــــدل دی روا شـــــی پـــــــه زا جیـــــم
اُدریــدل دی هـم پـــه طـــا بـــانـدې راغـلـــی
ادا کیـــږی آیـــاتـــونـــه پـــه دے شـکـلـــی
دائـــره وقف دَ پـــاره ځـــائـــے پـــه ځـــائـــے ده
دغـــــه نـــخـــه دَ آیـــت دَ جـــدائـــے ده
قِف ســـره پـــه هـــر مـقـــام بـــانـدې اُدریـــږه
بـلـــے ســـاه ســـره بیـــا مــخـکښــې روانیـــږه
دا بهتـــــر دی دَ قــــرآن پــــه تــلاوت کښــــې
داســې وائــی عـــالـمـــان پـه دے صورت کښـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وقف النبی (ﷺ) دے راغلے په قرآن کښي
دغه ځائے دَاُدریدو دے په جهان کښي
دلته وقف دَنبیانو سردار ﷺ کړے
وقف دلته کښي نیکانو بار بار کړے
قاف چي کله وي یو اځے په قرآن کښي
وقف دلته بعض ګنړي په دي جهان کښي
دَسکتے شته په قرآن کښي علامت
بند وَل دي په دے سره تلاوت
ساه چي ماته درنه نشی په جهان
لږ ساعت نه پس جاري کړه خپل بیان
دا تعریف دَ هر سکتے دے په جهان
داسے وائی په دُنیا کښي عالمان
وقفه هم وائی سکتے په قرآن کښي
خیال ساته ددغي هر ځائے هر بیان کښي
صل به کله کله ستا شی په نظر
اُدریدل نه اُدریدل دي برابر
لا مطلب لري چي نشته اُدریدل
تلاوت جاري ساته دلته کښي خپل
په محل دَوقف اُودیږه صحیح
تام کافی حسن شته وقف هم قبیح

(c) ketabton.com: The Digital Library

کهٔ څوك اُوکړي اعتبار دَ کیفیت
تول څلور قسمه به جوړ شی دا ساعت
یو ابدال دے بل دے رَوم سره اسکان
دَ اشمام سره شته وقف دغه شان
دَ الله فضل وکرم سره کتاب
ختم شولو ضروری تړینه هر باب
په اخر کښي بیا سلام په محمد ﷺ شه
دا سحر سره ماښام په محمد ﷺ شه
ورسره درود زهٔ وایم په نبی ﷺ
چي بُنیاد دے په دُنیا دَ هر ولی
ورسره ئي شهٔ په آل تل سلامونه
په ښائست ئي په جمال تل سلامونه
بیا سلام دے په اصحابؓ دَ محمد ﷺ وی
دا سلام دي په هر باب دَ محمد وی
زهٔ په سره ختموومه خپل کتاب
رَبه کړه رانه قبول پکښي هر باب

تمت بفضل الله تعالیٰ وبتوفیقه. ربنا تقبل منا انك انت السمیع العلیم .وتب علینا انك انت التواب الرحیم. والحمد لله تعالیٰ علی ذالك .وصلی الله تعالیٰ علی خیر خلقه محمد واٰله واصحابه اجمعین.

جمعة المبارك 11 رمضان المبارك ...ستمبر 2008

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَرَتِّلِ الْقُرْاٰنَ تَرْتِیْلًا ﴿القرآن﴾

دَ علم تجوید په موضوع یو منفرد کتاب

ګلدسته دَ تجوید

﴿دَ علم تجوید ټول اهم مسائل په شعرونو کښې﴾

تصنیف

احمدعلی مردانی

فاضل جامعة العلوم الاسلامیه علامه بنوریؒ ټاون کراچی

خورونکے

اسلامی ادبی ټولنه

یونیورسټی روډ مردان 0312-9818511

ګلدسته دَ تجوید
منظوم
تصنیف
احمدعلی مردانی

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library